

Turizm Akademik Dergisi

Tourism Academic Journal

www.turizmakademik.com

Rekreasyonel Aktivitelerde Tüketiciyi Motive Eden Faktörlerin Yaşam Doyumu Üzerine Etkisi: Turistik Bir Ürün Olarak Offroad Örneği*

Ayşegül ACAR^a, Yasemin YALÇIN**^b, Cenk Murat KOÇOĞLU^c

^a Karabük Üniversitesi, Safranbolu Turizm Fakültesi, Rekreasyon Yönetimi Bölümü, Karabük, Türkiye, E-posta: aysegulacar@karabuk.edu.tr

ORCID: 0000-0002-1871-4904

^b Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Beden Eğitimi ve Spor Bölümü, Alanya, Türkiye, E-posta: aysegulacar@karabuk.edu.tr

ORCID: 0000-0002-1484-3477

^c Karabük Üniversitesi, Safranbolu Turizm Fakültesi, Turizm Rehberliği, Karabük, Türkiye, E-posta: cmkocoglu@karabuk.edu.tr; ORCID: 0000-0002-9888-6051

Öz

Bu çalışmada bireylerin boş zamanlarında gerçekleştirdikleri offroad aktivitelerine katılımını sağlayan motivasyon faktörlerinin yaşam doyumları üzerindeki etkisinin araştırılması amaçlanmaktadır. Alan araştırması olan bu çalışmada veriler, anket tekniği ile elde edilmiştir. Veriler kolayda örnekleme yöntemiyle Karabük ilinde offroad aktivitelerine katılan (n=150) bireylerden yüz yüze toplanmıştır. Çalışmada “Spor Tüketicilerinin Motivasyonu Ölçeği” ile “Yaşam Doyumu Ölçeği” kullanılmıştır. Elde edilen verilerin geçerliliği açıklayıcı faktör analizi ile değişkenler arasındaki ilişki t-testi, ANOVA testi ve regresyon analizi ile değerlendirilmiştir. Çalışmada elde edilen bulgular neticesinde katılımcıların cinsiyetlerine, medeni durumlarına ve yaşlarına göre motivasyon faktörlerini değerlendirmeleri arasında anlamlı farklılıklar olduğu ayrıca yapılan regresyon analizi sonucunda bireylerin motivasyon faktörlerinin yaşam doyumlarını olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Rekreasyon Aktivitesi, Yaşam Doyumu, Motivasyon, Turizm, Offroad Aktivitesi.

The Effects of Factors Motivating the Consumer in the Recreational Activities on Life Satisfaction: A Case of Offroad as a Tourism Product

Abstract

In this study, it is aimed to investigate the effects of motivation factors that enable individuals to participate in offroad activities in their spare time on their life satisfaction. Data were obtained by survey technique and collected face to face from the 150 individuals who participated in offroad activities in Karabük by means of the convenience sampling method. In this study, “Motivation of Sports Consumers Scale” and “Life Satisfaction Scale” were used in the study. The validity of the data obtained was evaluated by explanatory factor analysis and the relationship between variables was evaluated by t-test, ANOVA test and regression analysis. As a result of the findings obtained in the study, it was determined that there were significant differences between the participants’ evaluation of motivation factors according to their gender, marital status and age. In addition, as a result of the regression analysis, it was concluded that motivation factors of individuals positively affect their life satisfaction.

Keywords: Recreation Activities, Life Satisfaction, Motivation, Tourism, Offroad Activities.

JEL CODE: Z20, Z32

Makalenin Geçmişi:

Gönderim Tarihi : 06.04.2020

Birinci Düzeltme : 13.10.2020

İkinci Düzeltme : 12.11.2020

Kabul : 25.01.2021

Makale Türü : Araştırma Makalesi

Acar, A. & Yalçın, Y. & Koçoğlu C. M. (2021). Rekreasyonel Aktivitelerde Tüketiciyi Motive Eden Faktörlerin Yaşam Doyumu Üzerine Etkisi: Turistik Bir Ürün Olarak Offroad Örneği, Turizm Akademik Dergisi, 8 (1), 97-114.

* Bu çalışmada veri toplama süreci 1 Mayıs-30 Kasım 2019 tarihlerinde tamamlanmış olup Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı TR Dizin Etik Kurul Kriterleri 1 Ocak 2020 tarihinde ilan edilmiştir.

** Sorumlu yazar e-posta: yasemin.yalcin@alanya.edu.tr

GİRİŞ

Latince *recreatio* kelimesinden gelen ve çoğunlukla Türkçede boş zamanların değerlendirilmesi olarak karşılık bulan rekreasyon kelimesi yeniden yaratılma, yeniden yapılanma ve yenilenme anlamlarına gelmektedir. Daha geniş anlamda ise rekreasyon, bireylerin zorunlu olarak yerine getirmesi gereken etkinlik, sorumluluk ve işlerinden arta kalan boş zamanlarında eğlenmek, dinlenmek ve yenilenmek gibi bireysel veya grup halinde gönüllü olarak katıldıkları deneyim veya etkinliklerdir (Kraus, 1977: 5). Küreselleşmeyle beraber çalışma saatlerinin azalması ve çalışanlar için tatillerin sosyal bir hak olarak resmileşmesi, bireyleri çalışma hayatlarından arta kalan boş zamanlarını kendilerini fiziksel, ruhsal ve zihinsel açıdan rahatlatacak ve huzur verecek rekreatif faaliyetlere yöneltmiştir. Çağımızın popüler trendlerinden biri olan sportif rekreasyon, rutin çalışma saatleri ve günlük ihtiyaçların karşılandığı zamanların dışındaki boş vakitlerin değerlendirilmesi bakımından insan hayatında önemli bir rol üstlenmektedir. Bu sportif rekreasyon faaliyetlerinden biri hiç şüphesiz kişisel mücadeleyi ön plana çıkaran, bireyi doğayla bütünleştiren gerek spor amacıyla gerekse turistik destinasyonlarda bir turizm ürünü olarak sunulabilen offroad aktivitesidir. Sanayileşmeye paralel olarak kalabalıklaşan ve betonlaşan büyük şehirlerde yaşayan insanlar trafik, gürültü ve stres gibi yaşam kalitesini olumsuz etkileyen faktörlerden uzaklaşmak ve yeniden canlanmak için doğa ile iç içe olabilecek destinasyonlara yönelmektedir. Özellikle son zamanlarda macera turizmi ve doğayla iç içe turizm aktivitelerine katılımın artmasıyla beraber birçok destinasyon turistlerin değişen eğilimleri doğrultusunda rekreatif bir aktivite olarak offroad yani 4x4 arazi araçları ile, doğada zor koşullarda yol alma faaliyetlerine önem vermeye başlamış ve destinasyonlarda belirli güzergâhlar belirleyerek bu aktiviteye yönelik projeler geliştirmeye başlamıştır (Uslan & Batman, 2010; Özdemir & Çelikoğlu, 2014; Sevinç & Duran, 2019). Çünkü kent yaşamından uzaklaşma, doğayla iç içe olma, sportif faaliyetlerde bulunma bir amaca ulaşmak için harcanan kişisel çaba insanlara huzur ve canlılık vermekle beraber bireylerin mutluluğa ulaşmasını sağlayarak yaşam doyumlarını arttırmaktadır (Sevinç ve ark., 2019). Kişilerin boş zamanlarını değerlendirmek için yöneldikleri offroad faaliyetlerinin bireylere cazip gelmesinin altında yatan motivasyonel faktörlerin neler olduğu ve yaşam doyumları ile olan ilişkinin araştırılması, uygun turistik destinasyonlarda arz ve talebin dengeli bir dağılım gösterilmesi ve potansiyel destinasyonlarda offroad aktivitelerinin turistik bir ürün olarak kullanılması hususunda önem teşkil etmektedir. Bu kapsamda bu çalışmada Karabük ilinde bireylerin offroad faaliyetlerine katılmalarını motive eden faktörler ile yaşam doyumu arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç

kapsamında literatürde rutin çalışma saatleri ve günlük ihtiyaçların karşılandığı zamanların dışındaki boş vakitlerin değerlendirilmesi hususunda kullanılacak olan sportif rekreasyon faaliyetlerinin bir turizm unsuru olarak pazarlanması ve destinasyonları gelişmesinin sağlanabilmesi açısından literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Boş Zaman ve Rekreasyon

Zaman, boş zaman ve rekreasyon kavramları birbiri ile yakın ilişki içerisinde olan ve sıkça bir arada anılan kavramlardır. Bu nedenle, çalışmanın kavramsal çerçevesini oluşturan rekreasyon ve rekreasyonel faaliyetlere değinmeden önce ele alınması gereken konuların başında şüphesiz “zaman” ve “boş zaman” kavramları gelmektedir. Çünkü rekreasyon, boş zamanda gerçekleştirilir. Rekreasyon için harcanan zaman zorunlu olarak harcamadığımız zamandır (Carlson, Deppe & Maclean, 1972).

Tezcan (1994)'a göre zaman; “tasarruf edilemeyen, ödünç alınamayan ve kiralanamayan, satın alınamayan ve çoğaltılamayan, para gibi toplanamayan ve hammadde gibi depolanamayan, sadece kullanılan ve kaybedilen bir kavram” olarak tanımlanmıştır (Şahin, 1997: 5). Bir başka tanıma göre ise zaman; insan yaşamında uzun veya kısa süreli, tekrarı imkânsız, başlangıcı ve sonu belli saatle ölçülen bir bölümdür (Hacıoğlu, Gökdeniz & Dinç, 2009: 15). Zaman kavramı pek çok sınıflandırmaya tabi tutulmuştur. Örneğin; Garzia, zamanı; çalışma zamanı, çalışmaya bağlı faaliyetlere ayrılan zaman, hayatı sürdürmeye yönelik faaliyetler ve serbest zaman olarak dört başlık altında incelerken, Megyeri ise zaman kavramını dört ayrı başlık altında inceleyerek zamana açıklama getirmiştir (Gökmen, 1985: 14-15):

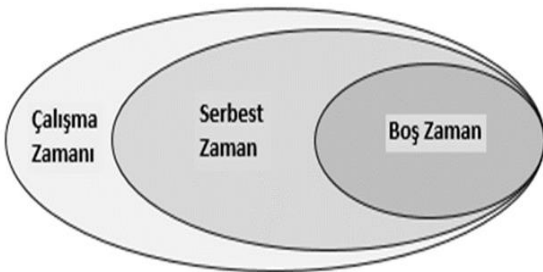
- Temel gereksinimlerin giderilmesine ayrılan zaman (uyku, temizlik, giyinme ve yemek yeme vb.),
- Çalışma ve buna bağlı etkinlikler ve görevler için ayrılan zaman (iş, yolculuk, ödev, öğrenim için geçen süre vb.),
- Serbest etkinliklere göre ayrılan zaman (eğlence, spor, dinlenme vb.),
- Diğer etkinliklere ayrılan zaman.

“Boş zaman” kavramı, İngilizce karşılığıyla “Leisure” kelimesi “fırsat tanınma” veya “serbest olmak” anlamlarına gelen “Loisir”, “salahiyet vermek” anlamına gelen “License” ve izin anlamına gelen “Liberty”

ile “Licere” kelimelerinden gelmektedir. (Torkildsen, 2005: 73). Boş zaman; bireyin yapmakla mükellef olduğu faaliyetlerin dışında kalan ve özel ilgisi, istekleri, ihtiyacı ve zevki için yaptığı aktivitelerdir. Boş zamanın nasıl değerlendirileceği konusu ise bireysel bir karardır. Bu faaliyetler eğlenme, dinlenme, güzel vakit geçirme gibi unsurların dışında bireyin gelecekte tercih edeceği mesleğe yönlendirebilen veya para kazanabileceği bir uğraşı sahibi olmasını sağlayan nitelikte olmalıdır (Tezcan, 1993: 1994).

Bir başka tanıma göre ise boş zaman, “tüketim toplumu” ile birlikte değerlendirilmiştir. Tüketim toplumunun çalışanlara vaat ettiği “daha fazla boş zamanın daha çok tüketime yol açacağı” savı ile boş zaman, daha fazla tüketime imkân sağlayan bir zaman dilimi olarak nitelendirilmektedir (Odabaşı, 1999: 23). Boş zaman kavramına ilişkin pek çok sınıflandırılma yapılmıştır. Bunlardan bazıları; zaman olarak boş zaman, aktivite olarak boş zaman, ruh hali olarak boş zaman, bütünsel bir kavram olarak boş zaman, yaşam şekli olarak boş zaman, harcama olarak boş zaman ve kişilik olarak boş zamandır (Torkildsen, 1999; Aydın, 2016: 33; Gürlek & Tuna, 2018).

Bireylerin günlük yaşantıları içerisinde bir işe, eve, okula, kuruma vb. birimlere bağlı olarak zorunlu olarak yapmakta olduğu işler için ayrılan sürenin dışında fizyolojik (yeme, içme, uyku, temizlenme, boşaltım) ve güvenlik ihtiyaçlarını gidermek üzere faaliyetlerde bulunduğu zorunlu zamana serbest zaman denir. Bu zaman dilimi içerisinde bireyin yaptığı faaliyetlerde özgürlükten bahsedilemez. Boş zaman ise çalışma zamanı ve serbest zamanın dışında, bireyin tamamıyla işinden, ailesinden, arkadaşlarından ve benzeri kimselere karşı hiçbir zorunluluğu olmadan yapmak istediği tüm fiziksel, zihinsel ve sosyal faaliyetler için ayırdığı zamana boş zaman denir. Bu süre içerisinde yapılan tüm faaliyetler rekreatif faaliyetler olarak değerlendirilmektedir (Gül, 2019: 292).

Şekil 1. Zaman Bölümlemesi (Gül, 2019: 294)

Bireyler boş zamanlarını değerlendirmek için; yüzme, futbol oynamak, seyahat etmek, sinemaya gitmek gibi çeşitli aktivitelerde bulunurlar. Bu aktivitelerin tamamı “rekreasyon” olarak adlandırılır (Hazar, 2003: 8).

Bir başka tanıma göre ise rekreasyon; insanın, yoğun iş yükünü, rutin yaşam tarzını, olumsuz çevresel etkilerden tehlikeye giren ve olumsuz etkilenen bedenini, ruh sağlığını yeniden elde etmek korumak, idame ettirebilmek aynı zamanda zevk ve haz duymak amacıyla, kişisel tatmin sağlayacak, tamamen çalışma ve zorunlu ihtiyaçlar için ayrılan zamanın dışında kalan bağımsız ve bağlantısız boş zaman içinde, isteğe bağlı ve gönüllü olarak, bireysel veya grup içinde seçerek yaptığı etkinliklerdir (Karaküçük, 1997: 54).

“Rekreasyon” ve “boş zaman değerlendirme” kavramları bazı görüşlere göre aynı anlamda iken, bazı görüşlere göre ise farklı anlamlarda kullanılmaktadır. Farklı anlamlarda olduğunu düşünen görüşe göre “boş zaman değerlendirme” kavramı, sadece bir edim olarak “kullanım”ı ifade ederken; rekreasyon ise edimin yanı sıra (koşu, gezi, tiyatro vb.) çeşitli etkinlik türlerini de kapsamaktadır. O halde rekreasyon; insanların boş zaman değerlendirmek için gönüllü olarak katıldıkları, doyum sağlayıcı etkinliklerdir. Daha yalın bir ifadeyle ise; boş zamanı değerlendirme aktiviteleridir (Hazar, 2003: 8). Bu faaliyetler aynı zamanda rekreatif faaliyetler olarak da adlandırılmaktadır.

Motivasyon ve Sporda Motivasyon

Bireylerin boş zaman aktivitelerinde yer almalarının nedenleri irdelendiğinde güdü (bireyi harekete geçiren temel sebep) kavramı ile yakından ilişkili olduğu görülmektedir. Nitekim güdülerin altında yatan bir gereksinim söz konusudur ve bu gereksinimler hem biyolojik hem de psikolojik unsurlardan oluşur (Koç, 2007: 228). Motivasyon ise, güdülerin etkisiyle harekete geçme ve gerçekleştirme sürecini ifade eden ve bireylerin bir amaç için hareket etmelerini sağlayan etmendir (Kim, 2005’ten akt. Ağduman, 2014: 19). Motivasyon, Sage (1977)’ye göre bir kişinin çabalarının yönü ve yoğunluğu olarak tanımlanmaktadır. Çabanın yönü, bir bireyin bazı durumları araması, bu durumlara yaklaşması ve bu durumlardan etkilenmesini işaret eder. Çabanın yoğunluğu ise bir bireyin belirli bir durum için ne kadar çaba harcadığına işaret eder (Weinberg & Gould, 2015: 51-52).

Motivasyon kavramı temelde içsel ve dışsal motivasyon olmak üzere iki başlık altında incelenmektedir. İçsel motivasyon, bireyin kendisinden kaynaklanır. İçsel motivasyon düzeyi yüksek olan bireyler daha çok bilgi ve beceri öğrenmek, daha başarılı olmak, daha çok doyum sağlamak için büyük bir açıklık duyarlar. Bu amaçlarına ulaşmak için istekle, zevkle, hırsıyla çalışırlar; alanında uzmanlaşmak, yetkinleşmek isterler. Çalışmaları için özel olarak güdülenmeleri veya zorlanmaları gerekmez (Doğan, 2015: 114). Dışsal motivasyon ise; bireyler dışından gelen etkilenmelere bağlı olarak ortaya çıkan motivasyondur (Ağduman, 2014: 26-27).

Motivasyon ve güdü kavramları ile en çok anılan kuramlardan birisi “Maslow’un İhtiyaçlar Hiyerarşisi” teorisidir (Solomon, 1994: 92). Maslow’un ihtiyaçlar hiyerarşisi kuramı; farklı motivasyonel gereksinimleri hiyerarşik bir sıralama halinde ifade eder ve bu hiyerarşi, her ihtiyaç karşılandığında bir sonraki ihtiyacın doğacağı varsayımı ile açıklanır. Maslow bu ihtiyaçları; sırasıyla fizyolojik gereksinimler, güvenlik gereksinimi, aidiyet ve sosyal gereksinimler, saygınlık gereksinimi ve kendini gerçekleştirme gereksinimi olarak tanımlamıştır (Maslow, Frager & Cox, 1970: 35-47). Maslow’un ihtiyaçlar hiyerarşisi modelinin serbest zaman ve yaşam doyumunu tespit etmede de önemli bir bakış açısı sunmaktadır (Chiang, 2010: 4-5).

Motivasyon gücü ve başarı arasındaki ilişki özellikle sporda çok önemlidir. Motive edici etkisi düşük olan

farklılıkların ölçülmesi ve değerlendirilmesi amacıyla çeşitli araştırmalar yapılmış ve değişik yaklaşımlar ortaya konmuştur (Aktop, 2002’den akt. Soyer, Can, Hergüner, Bayansalduz & Tetik, 2010: 229). Bu bağlamda başarı motivasyonu kavramı literatürde yerini almaktadır. Başarı motivasyonu, kişinin bir görevin üstesinden gelmek, mükemmele erişmek, zorlukları aşmak, başkalarından daha iyi performans göstermek ve performansındaki beceriyle gurur duymak için ortaya koyduğu çabaları işaret eder (Murray, 1938). Alan yazın incelendiğinde sporda başarı motivasyonu ile ilgili dört temel kuram karşımıza çıkmaktadır. Bu kuramlara ve detaylarına Tablo.1 de yer verilmiştir.

Carrol & Alexandris (1997: 279-299), rekreatif spor etkinliklerine katılımın önündeki engellerin algılanmasının içsel ve dışsal motivasyonun motivasyonsuzluk

Tablo 1. Sporda Başarı Motivasyonu Kuramları

Sporda Başarı Motivasyonu Kuramları	İçeriği
Başarı Gereksinmesi Kuramı (Atkinson, 1974)	Sporda başarı gereksinimini belirleyen faktörler; başarıya ulaşma ve başarısızlıktan kaçma motiveleridir. Başarı gereksinmesi, başarılı olma güdüsünden başarısızlıktan kaçınmanın çıkarılmasıyla hesaplanır. Kuramın odak noktası, bazı kişilerin başarıya yönelik faaliyetlerde başarılı olmaktan yüksek düzeyde doyum almalarıdır.
Hedefi Gerçekleştirme Kuramı (Maehr & Nicholls, 1980)	Bu teori, sporcunun başarısını değerlendirmek için o bireydeki temel başarı hedeflerinin belirlenmesi gerektiğini öne sürmektedir. Kurama göre başarı hedefi; sonuç yönelimli ve görev yönelimli hedef olmak üzere ikiye ayrılır.
Yükleme Kuramı (Heider, 1958; Weiner, 1985)	Güdülemenin bilişsel kuramı olarak ifade edilir. Boyutları; içsel-dışsal, tutarlı-tutarısız, kontrol edilebilir-kontrol edilemez yüklemeler olarak sınıflandırılmıştır. Bu teoriye göre sporcular başarı veya başarısızlıklarını türlü nedenlere dayandırır. Bu nedenler aynı eylemde bulunan, aynı anda kazanan bir sporcu ve kaybeden sporcuya farklılıklar gösterebilmektedir.
Yetkinlik Motivasyon Kuramı (Harter, 1988)	Bu kuram insanların kendilerini değerli ya da yeterli hissetmeye motive olduklarını, ayrıca bu tür duyguların motivasyonun birincil belirleyici etkisi olduğunu anlatmaktadır. Örneğin genç bir sporcunun özsaygısı yüksekse kendisini yetkin hisseder, ilgilendiği spor dalının becerilerini öğrenme ve sergileme kontrolüne sahip olduğunu algılar ve oyunu öğrenme çabalarının onun sevincini, gururunu ve mutluluğunu artırmasına yol açması için çabalar. Bu olumlu duyuşsal durumlar, motivasyonun da artmasına neden olur.

Kaynak: Hosseinalipour, 2015: 54-58, Weinberg & Gould, 2015: 61-67

bir olgunun sonucu da düşük başarı ile sonuçlanacaktır (Hosseinalipour, 2015: 51). Geçmişten günümüze, Avrupa’da spor psikologları tarafından sporcunun motivasyonu üzerinde etkili olan faktörler, motivasyonun zamana bağlı değişimi, deneyimli sporcu ile spora yeni başlayan bireylerin motivasyonları arasındaki farklılıklar ve güdü sisteminde spor branşları arasındaki

seviyesi ile ilişkisini ortaya koydukları çalışmalarında, engellerin aşılmasında motivasyonun büyük önem taşıdığı vurgulanmıştır. Çalışmada bireyin engelleri algılamasından daha çok, motivasyon seviyesinin artırılarak motivasyonsuzluk durumunun yok edilebileceği ve böylelikle katılım sıklığının da artacağını tespit etmişlerdir.

Spor, Rekreatif Aktiviteler ve Yaşam Doymu İlişkisi

Rekreatif aktiviteler; “insanların serbest zamanlarında da eğlence ve tatmin dürtüleri ile gönüllü olarak katıldıkları ve onlara bedensel, ruhsal yorgunluklarını giderip, fiziksel ve ruhsal açıdan yaratıcı bir güç kazandıran faaliyetler” olarak ifade edilebilir (Hacıoğlu vd, 2003’ten akt. Akyüz, 2015: 25). Bu aktiviteler amaçlarına göre; dinlenme, kültürel, toplumsal, sportif, turizm ve sanatsal amaçlı olmak üzere altı başlık altında; çeşitli kriterlere göre, yaş, katılımcı sayısı, zaman, mekân ve sosyolojik muhteviyat olmak üzere beş başlık altında; özel işlevlerine göre ise, ticari, sosyal, uluslararası, estetik, fiziksel, orman olarak altı başlık altında toplanabilir (Karaküçük, 1997: 59-89).

Açık alan rekreasyon türlerinden biri olan sportif rekreasyon; bireylerin sağlıklı olmak, fiziksel, zihinsel, ruhsal ve sosyal fayda sağlamak gayesiyle katıldıkları sportif etkinlikleri, herhangi bir spor merkezinde ya da açık alanlarda maddi karşılık ödeyerek ya da ödemediği gerçekleştirilmelerini ifade etmektedir (Biçer, 2008: 108). Bir başka tanıma göre ise sportif rekreasyon; katılımcıların maddi kazanç beklentisi olmadan, serbest zamanlarında dâhil olduğu, doyum, eğlence ve sosyalleşme, sağlıklı, dinamik ve zinde olmayı sağlayan ve genellikle fiziksel faaliyete dayalı açık veya kapalı alanlarda yapılan rekreasyonel spor faaliyetlerinin tümüdür. Sportif rekreasyon aktiviteleri; mekânsal (sportif açık alan/sportif kapalı alan), biçimsel (aktif/pasif), bölgesel (kırsal/kentsel) olmak üzere üç başlıkta sınıflandırılabilir. Sportif açık alan rekreasyon aktivitelerine örnek olarak; kanyon geçişi, dağ tırmanışı, doğa yürüyüşü (trekking), tenis, bisiklete binme, yamaç paraşütü, kano, futbol, rüzgâr sörfü, paintball, atv safari, bungee-jumping, golf, beysbol, doğada yön bulma (orienteering), rafting vb. aktiviteler verilebilir (Şahin & Kocabulut, 2014: 3,8). Bu kapsamda değerlendirildiğinde çalışmanın konusu olan offroad aktiviteleri, sportif açık alan rekreasyon faaliyetleri arasında yer almaktadır.

İlk olarak Neugarten, Havighurst & Tobin (1961) tarafından ortaya konan yaşam doymu kavramı, insanların günlük yaşamdaki faaliyetlerden haz duyması, hayatın birey için bir anlam taşıması, hayatıyla ilgili amaçlara sahip olması ve geçmiş hayatının sorumluluğunu üstlenmesi, hayatı boyunca önemseydiği amaçlara ulaştığı inancına sahip olması, kendini değerli bir varlık olarak görebilmesi ve hayata karşı genel olarak iyimser bir tutum sergilemesi olmak üzere beş temel faktör ile ilişkilendirilmiştir (Kaya, 2006: 3). Bearon (1989) tarafından yaşam doymu; mevcut durum veya elde edilen başarılar ile olması istenenler arasındaki ilişki; Shichman & Cooper (1984) tarafından ise, daha iyi yaşama,

yaşamı sevme ve genel anlamda daha iyi hayat kalitesi-ne sahip olma olarak ifade edilmiştir (Gökçe, 2008: 23).

Her yaştan bireyin serbest zamanını değerlendirmek için en etkili ve detaylı alanlardan birini oluşturan spor; açık/kapalı alanlarda, araçlı/araç olmadan, hafif/sert, bireysel/grup halinde, zamana karşı/ zaman kısıtlaması olmadan, ulusal/ uluslararası yapılabilen ve daha pek çok özelliği sayesinde bireylere seçenekler sunabilen bir faktör (Karaküçük, 1999’dan akt. Gezer, 2014: 40-41) olması özelliğiyle spor; serbest zaman ve yaşam doymu üzerinde oldukça etkili bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Serbest zaman etkinliklerine katılım fiziksel ve mental sağlığı etkiler. Serbest zamanlarda düzenli egzersiz yapmak birçok hastalığın sebep ve sonucunu ortadan kaldırmakta ve bu tarz hastalıkların tehdit riskini azaltmaktadır. Bunun yanında düzenli fiziksel aktivite, psikolojik stresin yönetilmesinde (Heyward, 1991) ve psikolojik iyi olma hali (psychological wellbeing) (Weinberg & Goul, 2007), okul ve iş başarısı üzerinde olumlu etki sağladığı, yaşamı anlamlı kıldığı ve yaşam doymunu arttırdığı için bireylerin yaşamında önemli bir yer tutar (Schmitter, 2003; Çağlar ve ark., 2009).

Lapa (2013: 58) tarafından yapılan bir çalışmada, serbest zaman etkinliklerine katılanların yaşam doymu, serbest zaman tatmini ve bireylerin serbest zamanlarında algıladıkları özgürlük hissi ilişkileri incelenmiştir. Elde edilen bulgular ışığında yaşam doymu, serbest zaman tatmini ve serbest zamanda algılanan özgürlük hissi değişkenleri arasında pozitif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Wang (2008: 37)’nin gerçekleştirdiği çalışmada bu ilişkiyi destekler niteliktedir. Başka bir araştırmaya göre ise yaşam doymu; bireyin spor dâhil her türlü rekreasyonel etkinliğe katılabilme olanağına sahip olma ya da bu etkinliklere katılmasıyla birlikte artış göstermektedir. Zira bireyler mutlu olabilmek, dinlenebilmek, kendini yenilemek veya şehrin problemlerinden uzaklaşmak amacıyla yaşam doymularını yükseltebilmek için rekreasyonel doğa sporları yapmayı arzulamaktadırlar (Ardahan & Mert, 2014: 153-154).

Dış çevre faktörlerinin endüstrileşmiş ülkelerde giderek fazla kısıtlayıcı, pahalı, engelleyici, zorlayıcı olmasından dolayı son yıllarda düzenli rekreasyonel egzersiz yapmanın fiziksel, sosyal ve psikolojik faydaları endüstrileşmiş ülkelerde düşmektedir (Phongsavan ve ark., 2007). Bu sebeple dışsal uyarıcılar yerine içsel uyarıcıların önemi giderek artmaktadır (Ebben & Brudzynski, 2008). Bunun yanında gelişmekte olan ve geri kalmış ülkelerde ise dışsal faktörlerin önemi daha fazladır (Çağlar ve ark., 2009). Bu sebeple tüm ülkeler açısından bireyleri fiziksel olarak aktif olmaya iten sebeplerin bilinmesi hem bireylerin beklentilerinin iyi

yönetilebilmesi hem de yaratılacak faydanın maksimize edilmesi, hem de rekreasyonel kaynakların doğru, etkin ve verimli kullanılabilmesi açısından önemlidir.

Açık hava ve rekreasyonel bir faaliyet olarak offroad aktivitesinin zihinsel sonuçları ve faydaları, öncelikle katılımcıların motivasyonu ve bu katılımı ne elde etmeyi bekledikleri ile ilişkilidir. Katılımcıların açık hava rekreasyon aktivitelerine katılma ve tüketme ihtiyacını tetikleyen zihinsel ve sosyal gereksinimin arkasındaki sebebin bazı belirli ihtiyaçları karşılamaya yönelik bir karar verme süreci olduğu düşünülmektedir. Sage (1977) motivasyonu çabanın yönü ve yoğunluğu olarak tanımlarken Merriam-Webster Sözlüğü ise motivasyonu “bir kişinin harekete geçmesine neden olan bir şey (bir ihtiyaç veya arzu olarak)” olarak tanımlamaktadır. Motivasyon, bu araştırmanın temel kavramıdır ve açık hava rekreasyonel aktivitesi olan offroad faaliyeti ile ilişkilendirilmeye çalışılmaktadır. Abraham Maslow’un da tanımladığı gibi, motivasyon unsurları bir bütün olarak bir kişi için gereklilikleri içermekte ve belirli bir düzeyde ihtiyaçları karşılamaktadır. Maslow’un (1970) ihtiyaçlar hiyerarşisi, offroad aktivitesi katılımcıları motive eden faktörleri anlamak ve değerlendirmek için sağlam bir zemin sağlamaktadır. Davis (1994), Maslow tarafından önerilen ihtiyaçlar hiyerarşisinin, insanların ihtiyaçlara göre nasıl davrandıklarının ortak bir tanımı olarak sıklıkla kullanıldığını ve teorisinin, insanların kademeli olarak karşılanması gereken belirli ihtiyaçlara sahip olduğunu varsaydığını belirtir. Maslow’un, insanların yiyecek ve barınmadan başlayarak temel psikolojik ihtiyaçlara sahip olduğunu gösteren ihtiyaçlar hiyerarşisi piramidi, insanların birincil ihtiyaçlarını bir kez karşıladığında güvenlik ihtiyaçları başlığı altında tanımlanan bir sonraki aşamaya geçmeye hazır olduklarını belirtir. Hiyerarşi güvenlik ihtiyaçlarının karşılanmasından sonra sevgi, şefkat, aidiyet gibi sosyal ihtiyaçlarla devam etmektedir.

Sosyal ihtiyaçları, saygı ihtiyaçları veya ego ihtiyaçları ile vurgulanan dördüncü seviye olan özgüven, güç ve yetenek duygusunu içeren saygı ihtiyaçları basamağı takip etmektedir. Son olarak ise birey kendini gerçekleştirme aşamasına geçmektedir. Bu son aşama, insanların, olabileceklerinin en iyisi olmak ve kendi kişisel hedeflerine ulaşmakla hususunda en fazlasını başarmaya çalıştıklarını belirtmektedir.

Dolayısıyla bu durum, insanların boş zamanlarında offroad gibi rekreasyonel açık hava etkinliklerine katılmaya karar verme eğilimini de açıklamaktadır. Williams (1995), belirli bir açık hava rekreasyonu aktivitesine katılım durumunda ödül unsurunun daha güçlü olabileceğini, çünkü katılımın genellikle aktivitenin kendisini devreye sokmak için katılımcının evden veya işyerinden fiziksel olarak uzaklaştırılmasını ge-

rektirecek ve dolayısıyla, katılım kararının bir parçası olması gereken çaba, zaman ve para açısından ek bir maliyet olacaktır. Ayrıca Crandal (1969), rekreasyonel faaliyetlere katılmak için zevk gibi bazı genel nedenler veya yeni insanlarla tanışmak gibi belirli nedenlerde motivasyon kaynağı olabileceğini düşünmektedir. Hem nedenler hem de koşullar, offroad aktivitesi katılımcıların kendi kendini gerçekleştirme seviyelerinde uygulanabilecekleri ve yaşayabilecekleri bir doruk noktasına ve deneyim platformuna hizmet etmektedir. Bir offroad aktivitesine katılımın sosyal kolaylaştırma, başarı, estetik, benlik saygısı gibi duyguları ortaya çıkardığı düşünüldüğünde, Maslow’un ihtiyaçlar hiyerarşisine bağlı olarak, katılımcıların kendini gerçekleştirmeye yaklaşmasına liderlik etme ve onlara yardım etme olasılığı yüksektir. Bu durum onların doğrudan yaşam doyumlarını olumlu yönde hareket etmesini etkileyecektir.

Bu kapsamda çalışmanın amacı bireyleri zorunlu olarak yürüttükleri faaliyetlerden ve iş yaşamlarından soyutlayarak hayata bağlanmasını olumlu yönde etkileyen, eğlendirip dinlendirirken aynı zamanda yenileyen ve temel olarak gönüllülük esasına dayanan bir rekreasyon faaliyeti olan offroad aktivitesine katılımını sağlayan motivasyon faktörlerinin yaşam doyumları üzerindeki etkisinin araştırılmasıdır. Ayrıca katılımcıları offroad aktivitesine katılması yönünde motive eden faktörler ile katılımcıların demografik özellikleri arasında farklılık olup olmadığınıda araştırılmasıdır. Bu kapsamda araştırma hipotezleri şu şekilde belirlenmiştir:

- H1: Katılımcıların cinsiyetlerine göre motivasyon faktörleri istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir.
- H2: Katılımcıların medeni durumlarına göre motivasyon faktörleri istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir.
- H3: Katılımcıların yaşlarına göre motivasyon faktörleri istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir.

H4: Katılımcıların motivasyon faktörlerinin yaşam doyumları üzerinde etkisi bulunmaktadır.

YÖNTEM

Bu çalışmada bireyleri offroad faaliyetlerine katılmalarını motive eden faktörler ile yaşam doyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada, nicel yöntemden yararlanılmış ve veriler, anket tekniği ile toplanmıştır. Anket formundaki ifadeler, çalışmanın amacına uygun bir şekilde belirlenmeye çalışılmış ve ifadelerin kısa ve anlaşılır olmasına özen gösterilmiştir. Verilerin elde edilmesinde kolayda ör-

nekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu örnekleme yöntemine ilişkin en önemli varsayım, evreni oluşturan her bir elemanın benzeşik (homojen) olması gerekliliğidir (İsmailoğlu, 2003). Dolayısıyla çalışmaya, boş zamanlarında Türkiye'deki en önemli offroad alanlarından birisi olan Karabük'te offroad aktivitesine katılan (benzeşik) bireylerden toplanan 150 anket verisi dâhil edilmiştir. Offroad faaliyetine yılda ortalama olarak 250 kişi gelmiştir. Ana kütle 250 olarak kabul edildiğinde $n = Nt2pq/d2(N-1)+t2pq$ formülü (Baş, 2001: 45), istatistiki olarak 150 örnek büyüklüğünün anlamlı sonuçlar vereceğini göstermektedir. Araştırmada kullanılan anketin ilk bölümünde, katılımcılara yönelik demografik ve sosyo-ekonomik sorulara yer verilmiştir. İkinci bölümünde ise, katılımcıların boş zamanlarında offroad aktivitelerine katılımına ilişkin motive edici faktörlerin ve yaşam doyumlarının belirlenmesine yönelik ifadeler bulunmaktadır. Bu bölümde kullanılan ve katılımcıların offroad aktivitelerine katılımına ilişkin motive edici faktörlerin belirlenmesine yönelik kullanılan ölçek, uluslararası ve ulusal alan yazında birçok çalışmada kullanılmış, temeli Milne & McDonald (1999) tarafından atılmış Spor Tüketicilerinin Motivasyonu Ölçeğinden uyarlanmış ve derlenmiştir. Yaşam Doymu Ölçeği ise, Diener, Emmons, Larsen, & Griffin (1985) tarafından geliştirilmiştir. Bu ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması Köker (1991) ve Yetim (1991) tarafından yapılmıştır. Kullanılan tüm ölçüm araçları, uluslararası ve ulusal alan yazında sıklıkla tercih edilmiş, geçerlilik ve güvenilirliği kanıtlanmıştır. Soruların anlaşılabilirliği, açıklığı, kelime ve cümle yapıları kontrol edildikten sonra, konuyla ilgili uzmanlardan alınan görüşler neticesinde anket ifadelerinde gerekli düzenlemeler yapılarak, ankete son şekil verilmiştir. Katılımcıların motivasyon faktörleri ve yaşam doyum düzeyleri beş maddeli likert tipi dereceleme ile ölçülmüştür.

Etik Kurul İzni

Bu çalışmada veri toplama süreci 1 Mayıs-30 Kasım 2019 tarihlerinde tamamlanmış olup Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı TR Dizin Etik Kurul Kriterleri 1 Ocak 2020 tarihinde ilan edilmiştir.

BULGULAR

Demografik Özellikler

Araştırmanın katılımcılarına ait kişisel bilgilerin frekans ve yüzde dağılımları Tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 2. Araştırmaya Dâhil Edilen Katılımcıların Demografik Özellikleri

Yaş	Frekans	%	Cinsiyet	Frekans	%
18-25 yaş	20	13,3	Kadın	33	22,0
26-33 yaş	40	26,7	Erkek	117	78,0
34-41 yaş	50	33,3	Medeni Durum	Frekans	%
42-49 yaş	34	22,7	Bekâr	46	30,7
50 yaş ve üstü	6	4,0	Evli	104	69,3
Meslek	Frekans	%	Gelir	Frekans	%
Memur	33	22,0	1000 TL ve altı	8	5,3
Kendi İşi	72	48,0	1001-2000 TL	19	12,7
Özel Şirket Çalışmanı	33	22,0	2001-3000 TL	38	25,3
Öğrenci	12	8,0	3001-4000 TL	28	18,7
Toplam	150	100,0	4001-5000 TL	22	14,7
			5001 TL ve üstü	35	23,3

Katılımcıların demografik özelliklerine bakıldığında %78 gibi büyük çoğunluğu erkeklerden oluştuğu görülmektedir. Katılımcıların medeni durumları incelendiğinde yaklaşık %70 gibi büyük çoğunluğunun evli olduğu görülmektedir. Katılımcıların yaşları incelendiğinde ise yarısından fazlasının 26-41 yaş arasında oldukları görülmektedir. Örnek büyüklüğü içerisinde 50 ve üstü yaş aralığındaki katılımcıların en küçük grubu oluşturduğu görülmektedir. Katılımcıların gelir düzeylerine bakıldığında, en büyük örneklem grubunu 2001-3001 TL arası gelire sahip kişiler oluştururken, en küçük grubu ise 1000 TL ve altı gelire sahip kişilerin oluşturduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların meslekleri incelendiğinde ise yaklaşık yarısının kendi işini yaptığı belirlenirken memur ve özel şirket çalışanlarının ise ikinci en büyük grubu oluşturduğu tespit edilmiştir. Son olarak en küçük grubu ise öğrencileri kapsamaktadır.

Motivasyon Faktörleri ve Yaşam Doymuna İlişkin Açıklayıcı Faktör Analizi

Her bir ölçeğin boyutsal yapılarını, geçerlilik ve güvenilirliklerini belirlemek için açıklayıcı faktör analizi gerçekleştirilmiştir. Araştırmada öncelikle her iki ölçeğin de güvenilirlik seviyesine bakılmış ve motivasyona yönelik ölçeğin „953”; yaşam doymu ölçeğinin ise, „863” olduğu tespit edilmiştir. Bu değerlere göre her iki ölçeğin güvenilir ve geçerli kabul edilebilmesi için gerekli olan 0,70'in üzerinde (Nunnally & Bernstein, 1994: 265) olduğu anlaşılmaktadır. Faktör sayısında herhangi bir değişiklik yapılmadan ve Kaiser Normalleştirilmesine göre, öz değeri 1'den büyük olan faktörler dikkate alınarak yapılan analizde, motivasyona yönelik ölçeğin 5 faktöre sahip olduğu tespit edilirken, yaşam doymu ölçeğinin tek faktörden oluştuğu belirlenmiştir.

Tablo 3. Motivasyon Faktörleri ve Yaşam Doyumuna İlişkin Açıklayıcı Faktör Analizi

Motivasyon ile İlgili Maddeler	F.Yükleri	Varyans %	G.Analizi
Faktör 1: Zihinsel Sağlık Temelli İhtiyaçlar			
Off-road yapmam, bana özgüven verir.	,880		
Off-road yapmam, birey olarak kapasitemi görmeme yardımcı olur.	,880		
Off-road yapıyor olmam kendimi tanımama yardım eder.	,878		
Off-road yapmam bir birey olarak gelişmeme yardımcı olur.	,867		
Off-road yapmam, günlük sıkıntılardan uzaklaşmama yardımcı olur.	,856		
Off-road yapmam, yapabileceğime ihtimal vermediğim şeyleri başarmama yardımcı olur.	,842		
Off-road yapmam, başarılı bir insan olduğumun hissettirir.	,830		
Off-road yapmam, yeteneklerim konusunda kendimden emin olmamı sağlar	,827	29,12	,974
Off-road yapmam, spor yapmadan önceki halimden daha az stresli hissetmemi sağlar.	,823		
Off-road yapmam, gergin, alıngan ve tedirgin olduğumda benim için iyi bir çaredir	,785		
Off-road yapıyor olmam görsel olarak güzeldir.	,782		
Off-road yaparken ona kendi kişiliğimi katarım.	,779		
Off-road yapmak sıkı çalışma ve kendini adama değerlerini anlamada bana yardımcı olur.	,766		
Off-road yapmak bana hiçbir yerde öğrenemeyeceğim şeyleri öğretir.	,764		
Off-road yapmam kendimi ifade etmemin bir yoludur	,720		
Faktör 2: Spor Temelli İhtiyaçlar			
Off-road yaparken hırslı kişiliğim ortaya çıkar.	,864		
Off-road yaparken hırslımı ortaya koyarım	,857		
Off-road yaparken kendimi adamam gerekirse, adarım.	,807		
Off-road yaparken kendimi tamamen ona veririm.	,798		
Off-road'un eğlenceli tarafı, tehlike içermesidir.	,770	15,88	,911
Off-road'dan aldığım keyfin çoğu hırslı mücadeleden kaynaklıdır.	,766		
Off-road yaparken beklediğim sonuçlara ulaşmanın yüksek derecede beceri gerektirdiğine inanırım.	,754		
Gelişmemi sürekli zorladığı için offroad yaparım	,672		
Faktör 3: Başarı ve Rekabet			
Yaptığım offroad sporunda başarılı olmak için tüm yıl boyunca çalışma arzusunda'yım.	,848		
Rakibim ne kadar iyi ise, offroad yapmaktan o kadar çok hoşlanırım.	,831		
Off-road sporunda başarılı olmak için güçlü bir arzum yoktur.(R)	,774	12,86	,929
Off-road rekabete dayalı bir iş etiği geliştirmeme yardımcı olur.	,762		
Off-road sporunda başarılı olmak hedefimdir.	,753		
Off-road yapmamdaki ana sebep, mücadeledir.	,713		
Faktör 4: Sosyal Temelli İhtiyaçlar			
Off-road yapanlar arasında belirli bir dostluk vardır.	,883		
Off-road yaptığım kişilerle aramda bir bağ hissederim.	,856		
Off-road sporunda zevk alış temelinde diğer insanlar ile ortak bir şeyi paylaşmak vardır.	,762	12,33	,943
Yeni insanlar ile tanışma fırsatı verdiği için, offroad yapmaktan hoşlanırım.	,746		
Off-road aktivitelerine katılmam, bir gruba ait olma hissi verir	,744		
Off-road yapmak arkadaşlarımla zaman geçirme şansı verir.	,741		

Tablo 3 (Devamı). Motivasyon Faktörleri ve Yaşam Doyumuna İlişkin Açıklayıcı Faktör Analizi

Motivasyon ile İlgili Maddeler	F.Yükleri	Varyans %	G.Analizi
Faktör 5: Fiziksel Sağlık Temelli İhtiyaçları			
Fiziksel olarak zinde kalmayı sağladığından, offroad yaparım.	,908		
Off-road sporunu fiziksel olarak iyi olmak için yapıyorum	,886	7,02	,908
Off-road yaparım çünkü beni sağlıklı tuttuğuna inanırım	,863		
Güvenirlilik Analizi:0,953 Toplam Varyans %:77,21 KMO Uygunluk Ölçütü: 0,876 Barlett Küresellik Testi χ^2: 6911,863 p: 0,000			
Yaşam Doyumu İle İlgili İfadeler	F.Yükleri	Varyans %	G.Analizi
Yaşam Doyumu			
Şu ana kadar istediğim şeyleri elde edebildim.	,881		
Yaşamımdan hoşnudum	,848		
Yaşam koşullarım çok iyidir.	,840	65,45	,863
Yaşamım birçok yönüyle ideallerime yakındır.	,836		
Yeniden dünyaya gelseydim yaşamımda hemen hemen hiçbir şeyi değiştirmezdim.	,611		
Güvenirlilik Analizi:0,863 Toplam Varyans %:65,43 KMO Uygunluk Ölçütü: 0,845 Barlett Küresellik Testi χ^2: 363,058 p: 0,000			

Çalışmanın faktör analizi sonucunda varyans yüzdesi toplamı 56,347 olarak hesaplanmıştır. Hesaplanan bu oranın %50'den yüksek olması, analizin geçerli (yeterli) olduğunu göstermektedir. Tablo 3'te de görüldüğü üzere analiz sonucunda beş faktör tespit edilmiştir. Bunlardan; birinci faktör zihinsel sağlık temelli ihtiyaçları (15 madde), ikinci faktör spor temelli ihtiyaçlar (8 madde), üçüncü faktör başarı ve rekabet (6 madde), dördüncü faktör sosyal temelli ihtiyaçlar (6 madde) ve beşinci faktör fiziksel sağlık temelli ihtiyaçlara (3 madde) yönelik ifadeleri içermektedir. Faktörlerin belirlenmesinin ardından her bir faktöre güvenirlilik analizleri gerçekleştirilmiş ve beş faktörün her birine ilişkin elde edilen güvenirlilik değerlerinin 0,70'in üstünde olduğu tespit edilmiştir. Diğer yandan yaşam doyum ölçeğine ilişkin yapılan açıklayıcı faktör analizinde tek faktörün varyans yüzdesinin 65,43 olduğu ve güvenirlilik düzeyinin 0,863 olduğu tespit edilmiştir. Bu oranlar %50'den yüksek olduğu için analizin geçerli olduğu kabul edilmektedir (Scherer vd., 1988).

Motivasyon Faktörlerinin Demografik Değişkenlere Göre Farklılık Durumları

Katılımcıların motivasyon faktörlerinin demografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediği analiz edilmek istenmiş ve bu kapsamda öncelikle verilerin normal dağılıp dağılmadığı, çarpıklık ve basıklık değerleri ile kontrol edilmiş ve çarpıklık ve basıklık değerleri -1,5 ile +1,5 arasında olduğundan dolayı (Tabachnick & Fidell, 2013), normal dağıldığı kabul edilmiştir. Bu kapsamda, fark testleri olarak bağımsız örneklem t-testi ve tek yönlü ANOVA analizleri kullanılmıştır. Katılımcıların gelir ve meslek durumlarına göre motivasyon faktörlerini değerlendirmelerinde herhangi bir farklılık çıkmadığı için tablolaştırılmamıştır.

Tablo 4. Katılımcıların Motivasyon Faktörlerinin Cinsiyete Göre Farklılığına Yönelik t -Testi

Faktörler	Cinsiyet	Ort.	t	p
Spor temelli ihtiyaçlar	Erkek	3,40	2,494	0,014
	Kadın	2,86		
Sosyal temelli ihtiyaçlar	Erkek	3,50	5,616	0,000
	Kadın	2,31		
Fiziksel sağlık temelli ihtiyaçları	Erkek	3,28	2,241	0,027
	Kadın	2,83		
Başarı ve rekabet	Erkek	3,85	5,349	0,000
	Kadın	2,62		
Zihinsel sağlık temelli ihtiyaçları	Erkek	3,07	3,134	0,000
	Kadın	2,28		

Katılımcıların motivasyon faktörlerinin cinsiyete göre farklılaşma durumları bağımsız örneklem t-testi ile analiz edilmiş ve cinsiyete göre tüm motivasyon faktörlerinin farklı değerlendirildiği belirlenmiştir. Ortalamalara göre erkeklerin kadınlara göre tüm motivasyon faktörlerini daha olumlu değerlendirdikleri söylenebilmektedir. Bu durum erkeklerin kadınlara göre motivasyon faktörlerini daha önemli görmesiyle açıklanabilir. Buna göre "H₁: Katılımcıların cinsiyetlerine göre motivasyon faktörlerini değerlendirmeleri farklılık göstermektedir" hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 5. Katılımcıların Motivasyon Faktörlerinin Medeni Durumuna Göre Farklılığına Yönelik t -Testi

Faktörler	Cinsiyet	Ort.	t	p
Spor temelli ihtiyaçlar	Bekâr	2,67	2,271	0,025
	Evli	3,11		
Sosyal temelli ihtiyaçlar	Bekâr	2,41	1,115	0,267
	Evli	2,64		
Fiziksel sağlık temelli ihtiyaçları	Bekâr	2,84	,690	0,491
	Evli	2,97		
Başarı ve rekabet	Bekâr	2,63	1,677	0,096
	Evli	3,01		
Zihinsel sağlık temelli ihtiyaçları	Bekâr	2,10	2,956	0,004
	Evli	2,61		

Katılımcıların motivasyon faktörlerinin medeni durumuna göre farklılaşma durumları bağımsız örneklem

Tablo 6. Katılımcıların Motivasyon Faktörlerinin Yaşlarına Göre Farklılığına Yönelik ANOVA Testi

Faktörler	Cinsiyet	Ort.	F	p
Spor temelli ihtiyaçlar	18-25	2,57	1,480	0,211
	26-33	2,85		
	34-41	3,00		
	42-49	3,26		
	50 yaş ve üstü	3,29		
Sosyal temelli ihtiyaçlar	18-25	2,22	1,940	0,107
	26-33	2,95		
	34-41	2,48		
	42-49	2,41		
	50 yaş ve üstü	2,94		
Fiziksel sağlık temelli ihtiyaçları	18-25	2,63	1,529	0,197
	26-33	3,22		
	34-41	2,77		
	42-49	2,99		
	50 yaş ve üstü	3,00		
Başarı ve rekabet	18-25	2,27	3,427	0,010
	26-33	3,30		
	34-41	2,69		
	42-49	2,92		
	50 yaş ve üstü	3,75		
Zihinsel sağlık temelli ihtiyaçları	18-25	2,15	,856	0,492
	26-33	2,43		
	34-41	2,42		
	42-49	2,71		
	50 yaş ve üstü	2,41		

t-testi ile analiz edilmiş ve medeni durumuna göre zihinsel sağlık temelli ihtiyaçları ve spor temelli ihtiyaçları faktörlerinin farklı değerlendirildiği belirlenmiştir. Ortalamalara göre evli katılımcıların bekâr katılımcılara göre söz konusu iki faktörü daha olumlu değerlendirdikleri tespit edilmiştir. Bu durum evlilerin bekârlara göre zihinsel sağlık temelli ihtiyaçları ve spor temelli ihtiyaçlar faktörlerini daha önemli görmesiyle açıklanabilir. Buna göre " H_2 : Katılımcıların medeni durumlarına göre motivasyon faktörlerini değerlendirmeleri farklılık göstermektedir" hipotezi kabul edilmiştir.

Katılımcıların motivasyon faktörlerinin yaşlarına göre farklılaşma durumları tek yönlü ANOVA ile analiz edilmiş ve yaşlarına göre başarı ve rekabet faktörlerinin farklı değerlendirildiği belirlenmiştir. Farklılığın hangi değişkenden kaynaklandığına yönelik Tukey testi yapılmış ve 18-25 yaş ile 26-33 yaş arasında olan katılımcıların söz konusu faktörü farklı değerlendirdikleri tespit edilmiştir. Buna göre " H_3 : Katılımcıların yaşlarına göre motivasyon faktörlerini değerlendirmeleri başarı ve rekabet boyutunda farklılık göstermektedir" hipotezi kabul edilmiştir.

Motivasyon Faktörlerinin Yaşam Doyumu Üzerindeki Çoklu Regresyon Analizi

Motivasyon faktörlerinin (Spor temelli ihtiyaçlar, Sosyal temelli ihtiyaçlar, Fiziksel sağlık temelli ihtiyaçlar, Başarı ve rekabet, Zihinsel sağlık temelli ihtiyaçlar) yaşam doyumu üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla çoklu regresyon analizi gerçekleştirilmiştir.

Tablo 7'de motivasyon faktörlerinin yaşam doyumu üzerindeki etkisini belirlemek üzere yapılan çoklu regresyon analizi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=19,551$; $p=0,000$). Modele göre motivasyon faktörlerinin, yaşam doyumunu açıklama oranı %38,4'tür. Buna göre " H_4 : Katılımcıların motivasyon faktörlerinin yaşam doyumları üzerinde etkisi bulunmaktadır" hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 7. Çoklu Regresyon Analizi

Bağımsız Değişkenler	Beta	t	P
Spor Temelli İhtiyaçlar	,070	,903	0,368
Sosyal Temelli İhtiyaçlar	,234	2,932	0,004
Fiziksel Sağlık Temelli İhtiyaçlar	,295	4,130	0,000
Başarı ve Rekabet	,184	2,145	0,034
Zihinsel Sağlık Temelli İhtiyaçları	,200	2,532	0,012

R=,636; R²=,404; Düzeltilmiş R²=,384; F=19,551;
p= 0.000 Bağımlı Değişken: Yaşam Doyumu

Standardize edilmiş regresyon katsayıları ve regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde, Sosyal temelli ihtiyaçlar (H₇, β =0.234, p=0.004); Fiziksel sağlık temelli ihtiyaçlar (H₈, β =0.295, p=0.000); Başarı ve rekabet (H₉, β =0.184, p=0.034) ve Zihinsel sağlık temelli ihtiyaçları (H₁₀, β =0.200, p=0,0012) boyutlarının, yaşam doyumunu üzerinde anlamlı ve pozitif etkileri tespit edilmiş ve ilgili hipotezlerin kabul edildiği belirlenmiştir. Spor temelli ihtiyaçlar ise (H₆, β =0.070, p=0.903) anlamlı etkisinin olmadığı belirlenmiş ve ilgili hipotezin reddedildiği tespit edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre, yaşam doyumunu en fazla etkileyen boyutun “Fiziksel sağlık temelli ihtiyaçlar” olduğu, bunu sırasıyla “Sosyal temelli ihtiyaçlar” ve “Zihinsel sağlık temelli ihtiyaçları” boyutlarının izlediği ortaya çıkmıştır.

Ayrıca birden fazla değişken, bağımsız değişken olarak modele dâhil edildiği için çoklu bağıntı ve oto-korelasyon (multicollinearity) olup olmadığı test edilmiştir. En yüksek VIF=1,781 ve Tolerans= 0,809 değerleri ortaya çıkarken, durbin-watson değeri ise 1,832 olarak tespit edilmiştir. Bu değerler değişkenler arasında çoklu bağıntı ve oto-korelasyon olmadığını göstermektedir (Field, 2000).

SONUÇ

Bireyleri zorunlu olarak yürüttükleri faaliyetlerden ve iş yaşamlarından soyutlayarak hayata bağlanmasını olumlu yönde etkileyen, eğlendirip dinlendirirken aynı zamanda yenileyen ve temel olarak gönüllülük esasına dayanan rekreasyon faaliyetleri, kişileri iş yaşamı ve monoton hayattan uzaklaştırarak bireyleri fiziksel, zihinsel ve ruhsal açıdan rahatlatan faaliyetlerdir. Hiç kuşkusuz bir turistik ürün olarak kişisel mücadele içeren offroad aktivitesi bireylerin boş zamanlarında gerek eğlence gerek spor amaçlı tercih ettikleri sportif rekreasyon faaliyetlerinden biridir. Kişilerin boş zamanlarını değerlendirmek için yönedikleri offroad faaliyetlerinin bireylere cazip gelmesinin altında yatan motivasyonel faktörlerin neler olduğu ve yaşam doyumları ile olan ilişkinin araştırılması, uygun turistik destinasyonlarda arz ve talebin dengeli bir dağılım gösterilmesi

ve potansiyel destinasyonlarda offroad aktivitelerinin turistik bir ürün olarak kullanılması hususunda önem teşkil etmektedir.

Araştırma kapsamında geliştirilen hipotezler doğrultusunda araştırma sonucunda katılımcıların motivasyon faktörlerinin yaşam doyumları üzerinde olumlu yönde etki yarattığı sonucuna ulaşılmıştır. En çok sosyal temelli ihtiyaçlar olmak üzere sırasıyla fiziksel sağlık temelli ihtiyaçlar, zihinsel sağlık temelli ihtiyaçlar ve başarı-rekabet boyutlarının yaşam doyumunu üzerinde anlamlı ve pozitif etkileri tespit edilirken, spor temelli ihtiyaçların anlamlı etkisinin olmadığı tespit edilmiştir. Bu kapsamda çalışmada bireylerin motivasyon faktörlerinin yaşam doyumlarını olumlu yönde etkileyeceği üzerine geliştirilen hipotez çalışma kapsamında kabul edilmiştir. Sosyal temelli ihtiyaçların tatmin edilmesi için yapılan offroad faaliyeti bireylerin yaşam doyumları üzerinde olumlu etki yarattığı Koivula (1999) ‘nın çalışmasında da tespit edilmiştir. Koivula (1999) cinsiyet durumuna göre bireylerin sportif rekreasyon faaliyetlerine katılma motivasyonunu ölçtüğü çalışmasında genel olarak bireylerin sportif rekreasyon aktivitelerine katılımında sosyal temelli ihtiyaçların giderilmesinin en önemli motivasyon unsuru olduğunu tespit etmiş. Ayrıca çalışmasında, erkeklerin, kadınlara göre sportif rekreasyon faaliyetlerine katılma nedenlerini erkeklerin sosyal dünyalarında kadınlara göre daha yalnız oldukları ve bu ihtiyacı da bu şekilde giderdikleri kanısına dayandırmıştır.

Off-road katılımcılarının bu aktiviteyi gerçekleştirmelerinde motive eden ikinci faktörün fiziksel sağlık temelli ihtiyaçlar olduğu tespit edilmiştir. Bu durumun nedeni ise katılımcıların offroad aktivitelerine katılarak kendilerini fiziksel olarak zinde hissetmekte ve böylece bedenlerini sağlıklı tutarak yaşamdan zevk alma ve yaşam doyumlarını artırdıkları söylenebilir. Fiziksel sağlık temelli ihtiyaçların tatmin edilmesi için yapılan offroad faaliyeti bireylerin yaşam doyumları üzerinde olumlu etki yarattığı sonucu Ardahan (2011) ve Ardahan & Lapa (2010) tarafından yapılan çalışma sonuçları ile paralellik gösterdiği tespit edilmiştir. Ardahan (2011) “Duyusal zeka ile yaşam doyumunu arasındaki ilişkinin doğa sporları katılımcıları örneğinde incelenmesi” adlı çalışmasında doğa sporları katılımcılarının bu tarz sportif rekreasyon faaliyetlerine katılma nedenlerinden birinin sağlık gerekçesi olduğunu, hatta kadınların bu gerekçe ile erkeklerden daha fazla sportif rekreasyon faaliyetlerine katıldığını tespit etmiş. Bu çalışma kapsamında çıkan sonuçlar da Ardahan (2011) çalışma sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Ayrıca Ardahan & Lapa (2010) yılında yapmış olduğu “Açık hava rekreasyonu: bisiklet ve/veya trekking aktivitelerine katılanların açık hava sporlarına katılma nedenleri ve faydaları” adlı çalışmada ise bireyleri sportif rekre-

asyon faaliyetlerine başarı ve rekabet motivasyonları ile katıldığı hatta erkeklerin kadınlara oranla bu motivasyon kaynağını içlerinde daha fazla beslediğini tespit etmişlerdir.

Karabük ilinde offroad faaliyetlerine katılan bireylerin çalışmanın katılımcıları olduğu göz önünde bulundurulduğunda, spor temelli ihtiyaçların yaşam doyumunu etkilemediği şaşırtıcı bir sonuç değildir. Çünkü Safranbolu gibi Osmanlı zamanından kalan turistik bir ilçenin Karabük ilinde bulunması bu ili önemli bir turistik destinasyon haline getirmektedir. Katılımcıların birçoğunun offroad faaliyetlerine turistik amaçlarla gittiği destinasyonda macera ve heyecan aradığı için katılım gösterdikleri ve böylece tatil süreçlerinde bir amaca ulaşmak için harcanan kişisel çaba bireylerin mutluluğa ulaşmasını sağlayarak yaşam doyumlarını arttırmaktadır sonucuna ulaşılabilir. Bu kapsamda, destinasyonlarda turizm faaliyetlerinin gelişmesine katkı sağlayan yerel yönetim ve işletme sahip ve çalışanlarının rekreatif bir aktivite olarak offroad faaliyetlerine önem vermeleri ve destinasyonlarda belirli güzergâhlar belirleyerek bu aktiviteye yönelik projeler geliştirmeleri çalışma kapsamında çıkarılacak en önemli sonuç olabilir.

Bireylerin boş zamanlarındaki katılmış oldukları sportif rekreatif faaliyetler ile yaşam doyumları aynı yönde artış gösterdiği söylenebilir. Daha önceki çalışmalarda bu iki değişken özellikle alt boyutları arasındaki ilişkiyi araştıran bir çalışmaya rastlanmadığı için literatürden destekleyici örnekler verilememektedir. Fakat, çalışma sonucu, alan yazında boş zamanın yaşam doyumuna olan etkisini üzerinde olumlu yönde etki sağladığına yönelik birçok çalışmanın sonucuyla tutarlılık göstermektedir (Gilbert & Abdullah, 2004; Neal, Sirgy & Uysal, 1999; Coyle, Lesnik-Emas & Kinney, 1994; London, Crandall & Seals, 1977; Agyar, 2013; Lapa, 2013; Lin, Wong & Ho, 2013; Gürlek, 2020). Bu tarz aktivitelerin boş zaman ve rekreasyon faaliyetlerinin temel varsayımı olan yaşam doyumunu arttırdığı düşünüldüğünde, offroad faaliyetlerin katılımını etki eden motivasyon faktörlerinin bireylerin yaşam doyumunu etkilemesi literatürde boş zaman ve rekreasyon faaliyetlerine yönelik temel varsayımlarıyla örtüşmektedir. Bu kapsamda, tüm dünyada ve Türkiye'de birçok ilde bulunan offroad kulüpleri vasıtasıyla offroad aktivitelerinin gelişmesi için yerel yönetimlerin desteğiyle destinasyonlara katılımcıların motivasyonel faktörleri göz önünde bulundurulup, özel rotalar belirlenerek organizasyonlar ve turlar düzenlenebilir. Böylece, bireylerin hem tatilleri esnasında zihinsel ve ruhsal gelişmelerine katkı sağlayarak boş zamanlarını verimli değerlendirmesine ve yenilenmesine katkı sağlanabilir hem de destinasyonların bilinirliğini artırarak ekonomik katkı sağlanabilir.

Bu çalışma Karabük ilinde düzenlenen offroad aktivitelerine katılan bireyler ile sınırlı kalmıştır. Gelecek çalışmalarda diğer illerde offroad aktivitelerine katılan bireyler çalışmaya dâhil edilerek örneklem sayısı artırılabilir. Bu kapsamda offroad faaliyeti gerçekleştirilen destinasyonlarda bireyleri bu etkinliğe iten motivasyonların farklılık gösterip göstermediği ve etkinliğe katılan bireylerin yaşam doyumlarının tespit edildiği karşılaştırmalı çalışmalar yapılabilir. Bu nedenle araştırma sonucunda elde edilen bulguların ilgili konuda gelecek çalışmalara katkı sağlayıcı bir nitelikte olması ve açık hava rekreasyonlarına yönelik gelecek çalışmalara ışık tutacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Agyar, E. (2013). Life Satisfaction, Perceived Freedom in Leisure and Self-Esteem: The Case of Physical Education and Sport Students. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 93, 2186-2193.
- Ağduman, F. (2014). Üniversite Öğrencilerinin Boş Zaman Motivasyon ve Tatminlerinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Akyüz, H. (2015). Üniversite Öğrencilerinin Boş Zaman Faaliyetlerine Yönelik Tutumlarının İncelenmesi: Bartın Üniversitesi Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bartın.
- Ardahan, F., & Mert, M. (2014). Yaşam Doyumu, Ekolojik Algı ve Duygusal Zekanın Bireylerin Rekreasyonel Doğa Sporlarına Katılmasına Etkisinin Sorgulanması: Türkiye İçin Logit Analizi, *İğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6, 141-177.
- Ardahan, F., & Lapa Yerlisu, T. (2010). Outdoor recreation: the reasons and carried benefits for attending outdoor sports of the participants of cycling and/or trekking activities *International Journal of Human Sciences*, 8 (1), 1327- 1341.
- Ardahan, F. (2011). Examining Relation between Emotional Intelligence and Life Satisfaction on the Example of Outdoor Sports Participants, 1 th International Sport Economy and Management congress, 12-15 th October 2011, Izmir / Turkey.
- Atkinson, J. W. (1974). Strength of Motivation and Efficiency of Performance. *Motivation and Achievement*, 193-218.
- Aydın, C. (2016). A ve B Kişilik Tiplerinin Boş Zaman Davranışlarının Kıyaslanması, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Baş, T. (2001) Anket, Seçkin Yayıncılık ve San. ve Tic. Aş. Ankara.
- Bıçer, T. (2008). Sporda Toplam Kalite Yönetimi ve Futbol Uygulamaları, İstanbul: Beyaz Yayınları.
- Carlson Re, Deppe Tr., & Maclean Jr (1972). *Recreation İn American Life*, Secon Edition, Wadswort Publishing Company, Inc. Belmont, California.
- Carroll, B., & Alexandris, K. (1977). Perception of Constraints and Strength of Motivation: Their Relationship to Recreational Sport Participation, *Journal of Leisure Research*, 29(3), 279-299.
- Çağlar, E. Canlan, Y., & Demir M. (2009). Recreational Exercise Motives of Adolescents and Young Adults, *Journal of Human Kinetics, Section III-Physical Activity & Social Issues*. 22, 83-90.
- Chiang, L. M. (2010). The Development of A Leisure and Life Satisfaction Scale for Outpatient (Llsscp) Leisure Activity Programs in Iowa, Unpublished Doctoral Dissertation, University of Northern Iowa.
- Coyle, C. P., Lesnik-Emas, S., & Kinney, W. B. (1994). Predicting Life Satisfaction Among Adults With Spinal Cord Injuries. *Rehabilitation Psychology*, 39 (2), 95-112.
- Crandall, V.C (1969). Sex differences in expectancy of intellectual and academic reinforcement. In C.P. Smith (Ed.), *Achievement-related motives in children*. New York: Russel Sage.
- Davis, M. H. (1994). *Social psychology series. Empathy: A social psychological approach*. Westview Press.
- Diener, E. D., Emmons, R. A., Larsen, R. J., & Griffin, S. (1985). The Satisfaction With Life Scale, *Journal of Personality Assessment*, 49(1), 71-75.
- Doğan, O. (2005). *Spor Psikolojisi*, 2.Baskı, Nobel Kitapevi, Adana.
- Ebben, W., & Brudzynski, L. (2008). Motivations and Barriers to Exercise Among College Students. *Journal of Exercise Physiology Online*, 11 (5), 1-10.
- Field, A. P. (2000). *Discovering Statistics Using SPSS for Windows*. London: Sage.
- Gezer, H. (2014). Spor Yapan ve Spor Yapmayan Emniyet Teşkilatı Mensuplarının Yaşam Doyumu ve Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi: Malatya Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Muğla.
- Gilbert, D., & Abdullah J. (2004). Holidaytaking and The Sense of Well-Being, *Annals of Tourism Research*, 31(1), 103-121.
- Gökçe, H. (2008). Serbest Zaman Doyumunun Yaşam Doyumu ve Sosyo-Demografik Değişkenlerle İlişkinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Gökmen, H. (1985). Yüksek Öğrenim Gençliğinin Serbest Zaman Etkinlikleri Kendilerini Gerçekleştirme Düzeyleri, MEGSB Yayını, Ankara.
- Gül, T. (2019). Leisure Constraints, Current Issues in Tourism and Hospitality Management, 291-301.
- Gürlek, M., & Tuna, M. (2018). Reinforcing competitive advantage through green organizational culture and green innovation. *The service industries journal*, 38(7-8), 467-491.
- Gürlek, M. (2020). Shedding light on the relationships between Machiavellianism, career ambition, and unethical behavior intention. *Ethics & Behavior*, 1-22.
- Hacıoğlu, N., Gökdeniz, A. & Dinç, Y. (2009). Boş Zaman ve Rekreasyon Yönetimi Örnek Animasyon Uygulamaları, Detay Yayıncılık, ISBN: 978-975-8326-63-1, Güncellenmiş İkinci Baskı, Ankara.

- Harter, S. (1988). Causes, correlates and the functional role of global self-worth. Perceptions of Competence and incompetence across the life-span.
- Hazar, A. (2003). *Rekreasyon ve Animasyon*, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Heider, F. (1958). *The Psychology of interpersonal Relations*. Psychology Press.
- Heyward, V. H. (1991). *Advanced fitness assessment and exercise prescription*. Second Edition. Human Kinetics, Champaign, Illinois.
- Hosseinalipour, F. (2015). *Üniversiteli Sporcu Öğrencilerin Sporda Motivasyon Düzeyleri ve Stresle Başa Çıkma Yöntemlerinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- İsmailoğlu, H. (2003). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Karaküçük, S. & Gürbüz, B. (2007). *Rekreasyon ve Kent(l)leşme*, Ankara: Gazi Kitabevi.
- Karaküçük, S. (1997). *Rekreasyon- Boş Zamanları Değerlendirme: Kavram, Kapsam ve Bir Araştırma*, Ankara: Seren ofset.
- Kaya, Ö. (2006). *Askeri Öğrencilerin Yaşam Doyumları Üzerine Bir Araştırma*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Koç, B. (2007). *Tüketici Davranışı ve Pazarlama Stratejileri: Global ve Yerel Yaklaşım*, Seçkin Yayıncılık.
- Köker S. (1991). *Normal ve sorunlu ergenlerin yaşam doyumu düzeyinin karşılaştırılması*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kraus, R. G. (1977). *Recreation Program Planning Today*, Scott Foresman and Company, London.
- Koivula, N. (1999). Sport participation: Differences in motivation and actual participation due to gender typing. *Journal of Sport Behaviour*, 22, 360-380.
- Lapa, T. Y. (2013). Life Satisfaction, Leisure Satisfaction and Perceived Freedom of Park Recreation Participants, *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 93, 1985-1993.
- Lin, J. H., Wong, J. Y. & Ho, C. H. (2013). Promoting Frontline Employees' Quality of Life: Leisure Benefit Systems and Work-to-Leisure Conflicts. *Tourism Management*, 36, 178-187.
- London, M., R. Crandall & G. W. Seals (1977). The Contribution of Job and Leisure- Satisfaction to Quality of Life, *Journal of Applied Psychology*, 62 (3), 328-34.
- Maehr, M. L. & Nicholls J. G. (1980). *Culture and Achievement Motivation: A Second Look*. (N Warren, Ed.), *Studies in Cross Cultural Psychology*. New York: Academic Press. S. 221-267.
- Maslow, A. H., Frager, R. & Cox, R. (1970). *Motivation and Personality (Cilt.2)*, J. Fadiman, C. McReynolds (Ed.), Newyork: Harper&Row.
- Milne G. R., & Mcdonald M.A. (1999), *Sport Marketing- Managing, The Exchange, Process*. Jones and Bartlett Publisher Inc, Usa.
- Murray, H. A. (1938). *Explorations in Personality*. New York: Oxford University Press
- Neal, J. D., Sirgy M. J. & Uysal, M. (1999). The Role of Satisfaction With Leisure Travel/Tourism Services and Experiences in Satisfaction With Lesiure Life and Overall Life, *Journal of Business Research*, 44(3), 153-163.
- Neugarten, B. L., Havighurst, R. J. & Tobin, S.S. (1961). The Measurement of Life Satisfaction, *Journal of Gerontology*, 16(2), 134-143.
- Odabaşı, Y. (1999). *Tüketim Kültürü*, İstanbul: Sistem Yayınları.
- Özdemir, Ü., & Çelikoğlu, Ş. (2014). Batı Karadeniz'de Rekreasyonel Açıdan Giderek Önemi Artan Bir Yayıncılık Sahası: Uluyayla, *Doğu Coğrafya Dergisi*, 32, 80.
- Phongsavan, P. McLean, G. & Bauman, A. (2007). Gender differences in influences of perceived environmental and psychosocial correlates on recommended level of physical activity among New Zealanders. *Psychol Sport Exerc*, 8, 939-950.
- Sage, G. (1977). *Introduction to motor behavior: A neuropsychological approach (2nd ed.)*. Reading, MA: Addison-Wesley.
- Scherer, R. F., Wiebe, F. A., Luther, D. C. & Adams J. S. (1988). Dimensionality of Coping: Factor Stability Using The Ways of Coping Questionnaire. *Psychological Reports*, 62, 763-770.
- Schmitter, C. (2003). *Life Satisfaction in Centenarians Residing in Long-Term Care*.
<http://www.mmhc.com/articles/NHM9912/cuttillo.html>, 19 Nisan 2011.
- Sevinç, F. & Duran, E. (2019). Alternatif Turizm Türü Olarak off-Road Faaliyetlerinin Katılımcıların Yaşamlarındaki Yeri: Çanakkale Örneği, *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 18 (9), 1-16.
- Solomon, M. R. (1994). *Consumer Behavior: Buying, Having and Being*, USA: Allyn & Bacon.
- Soyer, F., Can, Y., Hergüner, G., Bayansalduz, M., & Tetik, B. (2010). Sporculardaki Başarı Motivasyonu ile Takım Birlikteliği Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(1), 225-239.

Şahin, H. Ü. (1997). Sporcuların Performans Sporunu Bıraktıktan Sonraki Yaşamlarında Boş Zaman Değerlendirme İlgilerinin Araştırılması, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.

Şahin, İ. & Kocabulut, Ö. (2014). Sportif Rekreasyon Aktivitelerine Düzenli Katılımı Engelleyen Faktörlerin İncelenmesi: Akdeniz Üniversitesi Turizm Fakültesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma, *Journal of Recreation and Tourism Research (Jrtr)*, 1(2), 46-67.

Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using Multivariate Statistics (6th Ed.)*, Boston: Allyn and Bacon.

Tezcan, M. (1993). *Boş Zamanlar Sosyolojisi*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları: 174, Ankara.

Tezcan, M. (1994). *Boş Zamanların Değerlendirilmesi Sosyolojisi*, 4. Baskı, Ankara: Atilla Kitabevi.

Torkildsen, G. (1999). *Leisure and Recreation Management*, London: Spon Press.

Torkildsen, G. (2005). *Leisure and Recreation Management*. London: Psychology Press.

Uslan, Y. & Batman, O. (2010). Alternatif Turizm Çeşitlerinin Konya Turizmine Etkisi Üzerine Bir Araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı. 23, 243-260.

Wang, C. (2008). *Leisure Participation, Leisure Motivation and Life Satisfaction For Elders in Public Senior Resident Homes in Taiwan*, Unpublished Doctoral Dissertation, The University of Incarnate Word, School of Graduate Studies.

Weinberg, R. S. & Gould, D. (2015). *Spor ve Egzersiz Psikolojisinin Temelleri*, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.

Weiner, B. (1985). An Attributional Theory of Achievement Motivation and Emotion. *Psychological Review*, 92 (4), 548.

Williams, S. (1995). *Outdoor Recreation and the Urban Environment*. Van Nostrand Reinhold Press.

Yetim, Ü. (1991). *Kişisel Projelerin Organizasyonu ve Örüntüsü Açısından Yaşam Doyumu*. Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Destek Bilgisi: Bu çalışmanın hazırlanması süresince herhangi bir bireyden ya da kurumdan aynı ya da nakti bir yardım/destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması: Makalede herhangi bir çıkar çatışması ya da kazancı yoktur.

Etik Onayı: Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara riayet edildiğini yazar(lar) beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde Turizm Akademik Dergisinin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk makale yazarlarına aittir.

Bilgilendirilmiş Onam Formu: Tüm taraflar kendi rızaları ile çalışmaya dâhil olmuşlardır.

Etik Kurul Onayı: Bu çalışmada veri toplama süreci 1 Mayıs-30 Kasım 2019 tarihlerinde tamamlanmış olup Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı TR Dizin Etik Kurul Kriterleri 1 Ocak 2020 tarihinde ilan edilmiştir.

Araştırmacıların Katkı Oranı: Çalışma, üç yazarın katkısı ile hazırlanmıştır. Katkı oranları;

1. Yazar = 35%

2. Yazar = 35%

3. Yazar = 30%

Extensive Summary

The Effects of Factors Motivating the Consumer in the Recreational Activities on Life Satisfaction: A Case of Offroad as a Tourism Product

Ayşegül ACAR, Yasemin YALÇIN*,

Cenk Murat KOÇOĞLU

The word “recreation”, which comes from the Latin word “recreatio” and is mostly used as an evaluation of leisure time in Turkish, means re-creation, reconstruction and renewal. In a broader sense, recreation is the experience or activities that individuals voluntarily participate in individually or in groups, such as having fun, rest and renewal in their spare time, which is left from their activities, responsibilities and jobs (Kraus, 1977: 5). With globalization, working hours have decreased and holidays have been formalized as a social right for employees, and this has led individuals to spend their free time left from their working lives to recreational activities that will relax and peace themselves physically, mentally and mentally. Sporting recreation, which is one of the popular trends of our time, plays an important role in human life in terms of evaluating leisure times other than when daily needs are met. One of these sportive recreation activities is undoubtedly the offroad activity that emphasizes the personal struggle and integrates the individual with nature, which can be offered as a tourism product for both sports and touristic destinations. In parallel with industrialization, people living in big cities that become crowded and concrete turn to destinations that may be in touch with nature in order to get away from the factors that negatively affect the quality of life such as traffic, noise and stress. Especially recently, with the increasing participation in adventure tourism and tourism activities in nature, many destinations have started to give importance to offroad activities as a recreational activity in line with the changing trends of tourists and started to develop projects for this activity by determining certain routes in the destinations (Ulusan and Batman, 2010; Özdemir and Çelikoğlu, 2014; Sevinç & Duran, 2019). Because personal efforts to achieve a goal of getting away from city life, being in touch with nature, and doing sports activities, give people peace and vitality, and increase their life satisfaction by ensuring individuals to reach happiness. It is important to investigate the motivational factors underlying the appeal of the offroad activities that people tend to evaluate their leisure time, the relationship between life satisfaction,

supply and demand in suitable tourist destinations and the use of offroad activities as a tourist product in potential destinations. In this context, this study aimed to examine the relationship between the factors that motivate individuals to participate in offroad activities and life satisfaction in the province of Karabük.

In this study, it was aimed to investigate the relationship between the factors that motivate individuals to participate in offroad activities and life satisfaction. In the study, the quantitative method was used and the data were collected with the survey technique. The statements in the questionnaire were tried to be determined in accordance with the purpose of the study and care was taken to make the statements short and understandable. Easy sampling method was used to obtain the data. The most important assumption regarding this sampling method is that every element that makes up the universe must be homogeneous (İsmailoğlu, 2003). Thus work, leisure time Karabük One of the most important areas in Turkey joined offroad offroad activity (analog) are incorporated survey data collected from 150 individuals. In the first part of the questionnaire used in the research, demographic and socio-economic questions for the participants were included. In the second part, there are statements about determining the motivating factors and satisfaction with the participation of the participants in offroad activities in their spare time. The scale used in this section and used to determine the motivating factors related to the participation of the participants in offroad activities has been used in many studies in the international and national literature, and has been adapted and compiled from the Motivation Scale of Sports Consumers, the foundation of which was laid by Milne & McDonald (1999). The life satisfaction scale was developed by Diener, Emmons, Larsen, & Griffin (1985). The Turkish validity and reliability study of this scale was performed by Köker (1991) and Yetim (1991). All measurement tools used have been frequently preferred in international and national literature, and their validity and reliability have been proven. After checking the clarity, clarity, word and sentence structures of the questions, the survey was finalized by making the necessary arrangements in the survey statements as a result of the opinions received from the experts on the subject. The motivation factors and life satisfaction levels of the participants were measured with a five-item Likert-type grading.

Explanatory factor analysis was performed to determine the dimensional structures, validity and reliability of each scale. In the research, firstly, the reliability level of both scales was examined and the motivational scale was “953”; the life satisfaction scale was found to be “, 863”. According to these values, it

* Corresponding author at: Alanya Alaaddin Keykubat University, Sports Science Faculty, Department of Physical Education and Sports Education, yasemin.yalcin@alanya.edu.tr

is understood that there are over 0.70 (Nunnally and Bernstein, 1994: 265) required for both scales to be accepted as reliable and valid. According to the Kaiser Normalization, without any changes in the number of factors and taking into account the factors whose eigenvalue is greater than 1, it was determined that the motivational scale has 5 factors, while the life satisfaction scale consists of a single factor.

The differentiation status of the motivation factors of the participants by gender was analyzed by independent sample t-test and it was determined that all motivation factors were evaluated differently according to gender. According to the averages, it can be said that men evaluate all motivation factors more positively than women. This can be explained by the fact that men see motivation factors more important than women.

The differentiation status of the motivation factors of the participants according to their marital status was analyzed with independent sample t-test and it was determined that mental health based needs and sports based needs factors were evaluated differently according to their marital status. According to the averages, it was determined that married participants evaluated these two factors more positively than single participants. This situation can be explained by the fact that married people consider mental health-based needs and sports-based needs factors more important than singles.

The differentiation status of the motivation factors of the participants according to their ages was analyzed with one-way ANOVA and it was determined that success and competition factors were evaluated differently according to their ages. The Tukey test was conducted to determine which variable originated from the difference and it was determined that the participants between the ages of 18-25 and 26-33 years evaluated the factor in question differently.

Multiple regression analysis to determine the effect of motivation factors on life satisfaction was found statistically significant ($F = 19,551$; $p = 0,000$). The rate of motivation factors explaining life satisfaction is % 38,4. Recreational activities that positively affect individuals from their activities and business life, which are compulsory, and that they are entertaining and resting at the same time, which are essentially voluntary, are activities that relieve individuals physically, mentally and spiritually by removing them from business life and monotonous life. Undoubtedly, offroad activity, which includes personal struggle as a touristic product, is one of the sports recreation activities that individuals prefer for leisure and sports purposes in their spare time. It is important

to investigate the motivational factors underlying the appeal of the offroad activities that people tend to evaluate their leisure time, the relationship between life satisfaction, supply and demand in suitable tourist destinations and the use of offroad activities as a tourist product in potential destinations.

In line with the hypotheses developed within the scope of the research, it was concluded that the motivation factors of the participants had a positive effect on their life satisfaction. While the significant and positive effects of physical health-based needs, mental health-based needs, and success-competition dimensions on life satisfaction, respectively, the most socially based needs, were found to have no significant effect on sports-based needs. In this context, the hypothesis developed on the motivation factors of individuals will positively affect their life satisfaction. Considering that the individuals participating in offroad activities in Karabük province are the participants of the study, it is not surprising that sports-based needs do not affect life satisfaction. Because the presence of a tourist district from the Ottoman times like Safranbolu in the province of Karabük makes this province an important touristic destination. It can be concluded that most of the participants participate in offroad activities because they seek adventure and excitement in the destination where they go for touristic purposes, thus increasing their satisfaction with life by providing individuals with happiness to reach a goal in the holiday processes. In this context, it may be the most important outcome of the study that local management and business owners and employees, who contribute to the development of tourism activities in destinations, attach importance to offroad activities as a recreational activity and develop projects for this activity by determining certain routes in destinations. It was determined that the second factor that motivates the offroad participants to carry out this activity is physical health-based needs. The reason for this situation is that the participants feel physically fit by participating in offroad activities, thus increasing their enjoyment and satisfaction with life by keeping their bodies healthy.

The result of the study is consistent with the results of many studies in the literature that leisure time has a positive effect on the satisfaction of life and satisfaction (Gilbert & Abdullah, 2004; Neal, Sirgy & Uysal, 1999; Coyle, Lesnik-Emas & Kinney, 1994; London, Crandall & Seals, 1977; Agyar, 2013; Lapa, 2013; Lin, Wong & Ho, 2013; Duran & Sevinç, 2019). Considering that such activities increase life satisfaction, which is the basic assumption of leisure and recreation activities, the fact that motivation factors affecting the participation of offroad activities affect the life satisfaction of individuals overlaps with the basic assumptions about

leisure and recreation activities in the literature. In this context, all over the world and in Turkey for the development of offroad activities through clubs in many cities to destinations with the support of local government organizations and private tours can be arranged by determining routes. Thus, by contributing to the mental and spiritual development of individuals during their holidays, they can contribute to the efficient evaluation and renewal of their leisure time, and economic contribution can be made by increasing the awareness of the destinations.

This study was limited to individuals participating in offroad activities organized in Karabük province. In future studies, individuals participating in offroad activities in other provinces can be included in the study and the number of samples can be increased. In this context, comparative studies can be conducted in the destinations where offroad activities are carried out, in which the motivations that push individuals to this activity differ, and the satisfaction levels and satisfaction of the individuals participating in the activity are determined. For this reason, it is thought that the findings obtained as a result of the research will contribute to future studies on the subject and will shed light on future studies for outdoor recreations.